

INOVAČNÁ AKTIVITA PODNIKOV SR Innovation activity of Slovak corporations

Ing. Emília Spišáková

Technická univerzita v Košiciach
Ekonomická fakulta
Boženy Němcovej 32, 040 00 Košice
td009134@tuke.sk

ABSTRAKT

Príspevok je venovaný analýze inovačnej aktivity podnikov Slovenskej republiky. Prvá časť príspevku sa zaoberá popisom inovačnej aktivity podnikov pôsobiacich v rôznych oblastiach. Druhá časť obsahuje analýzu výdavkov, ktoré vznikajú podnikom v súvislosti so zavádzaním inovácií. V závere príspevku sú stručne uvedené hlavné výhody a najdôležitejšie bariéry pri zavádzaní inovácií v slovenských podnikoch.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

Inovačná aktivita, produktové a procesné inovácie, výdavky na inovácie

ABSTRACT

The article deals with analyse of innovation activity in Slovak corporations. The first part of article describes innovation activity in corporations that take place in various areas. The second part contains analyse of innovation expenditure. The main advantages and the most important barriers to implementation innovation in Slovak corporations are shortly described in the last part of article.

KEY WORDS

Innovation activity, product and process innovation, innovation expenditure

ÚVOD

Súčasná finančná kríza prináša okrem problémov v podnikoch aj „príležitosti“ ako zefektívniť činnosť podniku, nad ktorou sa v čase bezproblémového fungovania podniku nikto nezamýšľal. Umožňuje riešiť problémy, ktoré pri „normálnom“ fungovaní podnikov boli odkladané s tým, že ich riešenie ešte má čas.

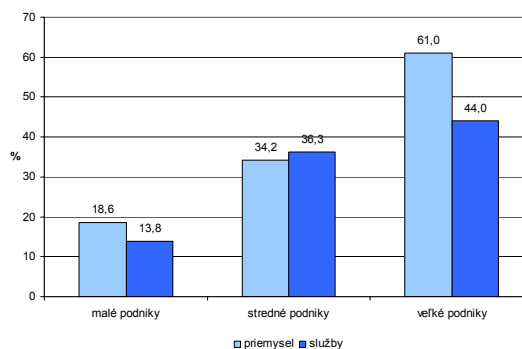
Toto obdobie je obrovskou príležitosťou ako využívať potenciál inovácií pre zníženie negatívnych dopadov krízy na konkrétny podnik.

Práve z tohto dôvodu sa v príspevku venujem analýze inovačných aktivít priemyselných, stavebných podnikov a podnikov služieb pôsobiacich na území Slovenskej republiky a tiež popisom štruktúry výdavkov podnikov vynakladaných na inovačné aktivity v období rokov 2002 až 2004.

1. INOVAČNÁ AKTIVITA PODNIKOV SR

Za podniky s inovačnou aktivitou sa považujú tie podniky, ktoré počas sledovaného obdobia realizovali aspoň jednu z inovačných aktivít, t.j. uviedli na trh nové alebo výrazne zdokonalené produkty alebo zaviedli v rámci podniku nové alebo výrazne zdokonalené procesy. Patria sem aj podniky s nedokončenými alebo pozastavenými inovačnými aktivitami [1].

V rokoch 2002 až 2004 pôsobilo na Slovensku z celkového počtu podnikov 23,2% podnikov s inovačnou aktivitou. Kým v odvetviach služieb inovovalo výrobu 17,9% podnikov, v odvetviach priemyslu bola schopnosť podnikov inovovať výrobu vyššia o takmer 9%, t.j. 26,8%. Na základe obr. 1 je možné konštatovať, že najviac inovácií zavádzali veľké priemyselné podniky a najmenej inovačne aktívne boli malé podniky z oblasti služieb (len 13,8% podnikov inovovalo výrobu), to znamená, že inovačná aktivita rástla priamo úmerne s veľkosťou podniku.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚSR

Obr. 1 Podiel podnikov s inovačnou aktivitou z celkového počtu podnikov v priemysle a službách.

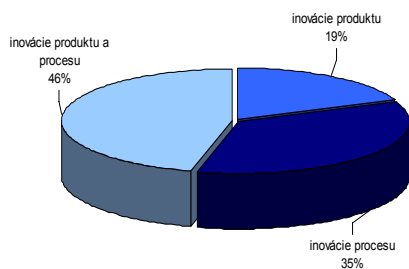
V sledovanom období pôsobilo na Slovensku spolu 1 632 podnikov v oblasti priemyslu, služieb a stavebníctva, ktoré sa snažili inovovať výrobu. Najviac inovácií zavádzali podniky z oblasti priemyslu, potom podniky z oblasti služieb a najmenej inovačne aktívnych bolo stavebných podnikov (len 173). Z celkového počtu 1 632 podnikov sa 1 548 podnikom podarilo úspešne zaviesť niektorý z typov inovácií, t.j. inováciu produktu, procesu, alebo inováciu aj produktu aj procesu. 84 podnikov, čo predstavuje 5,1% podnikov s inovačnou aktivitou, nedokončilo alebo zastavilo inováciu. Tab. 1 obsahuje štruktúru podnikov podľa jednotlivých druhov inovačnej činnosti.

Tab. 1 Inovačná aktivita podnikov podľa oblasti ich pôsobenia

Druh inovačnej činnosti	Počet podnikov s inovačnou aktivitou			
	spolu	priemysel	stavebníctvo	služby
Všetky druhy inovačnej činnosti	1 632	999	173	460
<i>Úspešné inovácie</i>	1 548	959	153	436
Inovácie produktu	287	219	0	68
Inovácie procesu	548	315	96	137
Inovácie produktu a procesu	713	425	57	231
<i>Nedokončené a/alebo zastavené inovačné aktivity</i>	84	40	20	24
Podniky bez inovačnej aktivity	6 120	2 722	1 292	2 106

Zdroj: ŠÚSR

Podniky s úspešnou inováciou sa rozdeľujú do troch skupín podľa toho, či zaviedli len inováciu produktu, len inováciu procesu alebo súčasne inováciu produktu aj procesu. Obr. 2 udáva percentuálne zastúpenie podnikov zavádzajúcich niektoré z inovácií.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚSR

Obr. 2 Štruktúra podnikov s úspešnou inováciou podľa druhu inovácie v rokoch 2002 - 2004

Z obrázku vyplýva, že najnižšie zastúpenie v inováciách majú podniky s inováciou produktu a najvyššie zastúpenie podniky s inováciou aj produktu aj procesu.

2. VÝDAVKY NA INOVÁCIE

Priemyselné, stavebné podniky a podniky služieb sa snažia zabezpečiť úspech inovačnej aktivity rôznymi spôsobmi. Využívajú pri tom vnútorný a vonkajší výskum a vývoj, ktorý môžu realizovať nepretržite alebo príležitostne, zaobstarávajú stroje, zariadenia a softvér, zaobstarávajú iné vonkajšie znalosti, robia školenia

a podobne. Tieto činnosti si vyžadujú dostatočné množstvo finančných prostriedkov, ktoré predstavujú výdavky podnikov na inovácie.

Výdavky na inovácie teda zahŕňajú všetky výdavky vzťahujúce sa k vedeckým, technologickým a komerčným krokom, ktoré viedli k zavedeniu nového alebo výrazne zdokonaleného produktu, procesu alebo aj produktu aj procesu [2], [4]. Je potrebné uvedomiť si, že výdavky na inovácie vznikajú aj podnikom, ktoré mali len nedokončené alebo pozastavené inovačné aktivity.

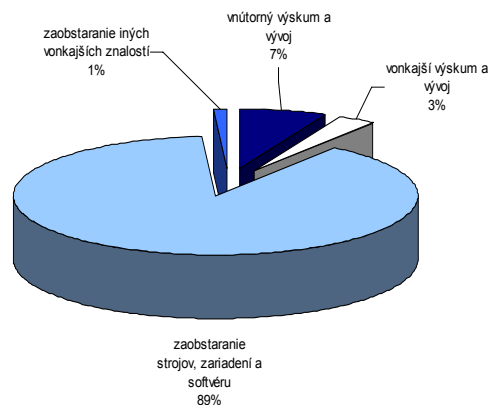
V roku 2004 predstavovali celkové výdavky vynaložené na inovácie tak malými, ako aj strednými a veľkými podnikmi v oblasti priemyslu, služieb a stavebníctva sumu 42 904 849 tis. Sk, čo predstavovalo 3,1% ich celkových tržieb. Najvyššiu časť výdavkov, až 84,5%, tvorili výdavky na zaobstaranie strojov a zariadení. Výdavky na vnútorný aj vonkajší výskum a vývoj tvorili dokopy 10,32% (tab. 2).

Tab. 2 Štruktúra výdavkov na inovácie v roku 2004

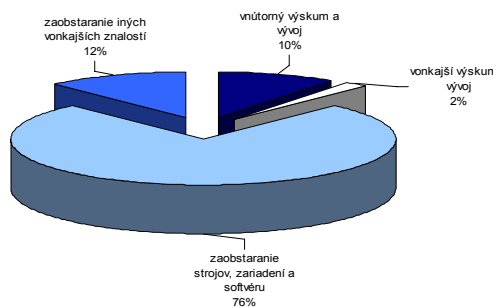
	Výdavky v tis. Sk
Výdavky na vnútorný výskum a vývoj	3 493 258
Výdavky na vonkajší výskum a vývoj	934 463
Výdavky na zaobstaranie strojov, zariadení a softvéru	36 242 713
Zaobstaranie iných vonkajších znalostí	2 234 414
Výdavky na inovácie spolu	42 904 849

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚSR

Porovnaním štruktúry výdavkov v priemysle a v službách zistíme, že v roku 2004 boli výdavky na zaobstaranie strojov a zariadení nielen v priemyselných podnikoch, ale aj v podnikoch služieb najvyššie (obr. 3). Výrazný rozdiel je však vo výdavkoch podnikov na zaobstaranie iných vonkajších znalostí. V oblasti služieb predstavujú tieto výdavky až 12% celkových výdavkov na inovácie, pričom v oblasti priemyslu je to len 1%.

a) v priemysle

b) vo vybraných službách

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚSR

Obr. 3 Štruktúra výdavkov na inovácie v podnikoch v roku 2004

Z analýzy štruktúry výdavkov na inovačné aktivity podnikov v roku 2004 vyplýva, že prevažná časť výdavkov bola vynaložená na zaobstaranie strojov, zariadení a softvéru. Nové strojové zariadenia sú síce v danom momente inováciou procesu, avšak nepredstavujú vlastný prínos podniku do inovácií a nezakladajú predpoklady pre úspešné inovácie v podniku v nasledujúcich rokoch. Tie môžu zabezpečiť len výdavky na vnútorný, resp. vonkajší výskum, ktoré by mali priniesť výhody podniku v ďalšom období.

3. HLAVNÉ VÝHODY A NAJDÔLEŽITEJŠIE BARIÉRY PRI ZAVÁDZANÍ INOVÁCIÍ V PODNIKoch SR

Zavedenie akejkoľvek inovácie prináša podniku určité výhody. Je však potrebné si uvedomiť, že neide vždy o jednoduchý proces, a preto je nevyhnutné zohľadňovať bariéry, ktoré bránia podniku zaviesť inováciu.

Výhody zavádzania inovácií predstavujú konkurencieschopnosť podniku v nasledujúcom období. Bariéry pri zavádzaní inovácií značne sťažujú, resp. zastavujú proces inovácií, a tým negatívne ovplyvňujú konkurencieschopnosť, perspektívy podniku a jeho budúcnosť.

Na základe súčasných analýz [2] sú za výhody považované:

- rozšírenie sortimentu výrobkov a služieb,
- vstup na nové trhy alebo zvýšenie podielu na trhu,
- zvýšenie kvality výrobkov alebo služieb,
- zvýšenie pružnosti výroby alebo poskytovaných služieb,
- zvýšenie kapacity výroby alebo poskytovaných služieb,
- zníženie mzdových nákladov na jednotku produkcie,
- zníženie spotreby materiálu a energie na jednotku produkcie,
- zníženie dopadu na životné prostredie, zvýšenie ochrany zdravia a bezpečnosti,
- splnenie regulačných požiadaviek.

V súčasnom období, keď sa vo svete prehĺbuje finančná kríza, ktorá pravdepodobne prerastie do ďalších etáp ekonomickej krízy, sa značne zvyšujú bariéry pre zavádzanie inovácií. Za najdôležitejšie bariéry v inovačných aktivitách podnikov sú považované [2]:

- nedostatok financií v rámci podniku alebo skupiny podnikov,
- nedostatok financií zo zdrojov mimo podniku,
- príliš vysoké náklady na inováciu,
- nedostatok kvalifikovaných zamestnancov,
- nedostatok informácií o technológiách,
- nedostatok informácií o trhoch,
- obtiažnosť hľadania partnera pre inovácie,
- trh ovládaný etablovanými podnikmi,
- neistý dopyt po inovovaných výrobkoch a službách.

ZÁVER

Príspevok sa venuje analýze inovačnej aktivity podnikov pôsobiacich na území Slovenskej republiky. Podniky sú rozdelené podľa toho, v ktorej oblasti pôsobia, t.j. či pôsobia v oblasti priemyslu, služieb alebo stavebníctva, a či tieto podniky zavádzajú produktové, procesné, alebo aj produktové, aj procesné inovácie.

Druhá časť sa zaoberá analýzou výdavkov, z ktorej vyplýva, že prevažná väčšina výdavkov na inovácie bola v sledovaných rokoch na zakúpenie strojov, zariadení a softvéru. Takáto investícia je momentálnou inováciou, ale z hľadiska budúcich období je potrebné značnú časť výdavkov smerovať na vlastný a vonkajší výskum a vývoj. Veľké firmy si môžu dovoliť investovať do vlastného výskumu a vývoja, pre stredné a malé firmy by takéto investície nemuseli byť efektívnymi, preto by mali využívať možnosti vonkajšieho výskumu a vývoja.

Záver príspevku je venovaný najdôležitejším bariéram, ktoré bránia zavádzaniu inovácií v jednotlivých podnikoch, a tiež výhodám, ktoré prinášajú zavedené inovácie podnikom.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- [1] Klas, A. a kol.: Technologický a inovačný rozvoj v Slovenskej republike. Bratislava: SAV, 2005. 390s. ISBN 80-7144-147-3
- [2] Štatistický úrad SR: Inovačná aktivita podnikov v SR v rokoch 2002 – 2004
- [3] Štatistický úrad SR: Inovačná aktivita podnikov v SR v rokoch 2001 – 2003
- [4] www.statistics.sk

Príspevok bol spracovaný s podporou projektu VEGA 1/3829/06 - Konkurencieschopnosť Prešovského samosprávneho kraja - východiská a prístupy k revitalizácii regiónu.